MSS No. 126 Subject Religion

Name of MSS कृष्णा - परित्याग (Ktnā pratyaga nicāra)

Author

Period Not available Folios 3 (001 to 003)

Script Sanskrit Source Prithipal Singh

Missing Folios

भोजननिष्ठ२

श्रीरामायनमः क्त्वाप्रत्ययस्थलीयवाक्यप्रागभावे शक्तिः कर्त्तरि निरूढलक्षणा प्रागभावः
त्वा॰ कालीनसंबंधेनाधेयतासंबंधेन वा प्रकृत्यर्थस्य विशेष्यतया प्रतियोगितासंबंधेनोत्तर
१ प्रागभावः २= क्रियायां च विशेषणतयान्वितः कर्त्ता चोत्तरक्रियायां कर्तृसंबंधेन विशेषणतयान्वेति प्रकृ
त्यर्थश्च पक्षे तादात्म्येनैकदेशे कर्तृत्वे विशेषणतयान्वेति इत्थं च भुक्त्वा व्रजति चैत्र इत्या
कर्तृ ५ दौ भोजनकर्तृकं यद्गमनकालीनप्रागभावप्रतियोगि भोजनमिति प्रागभावप्रतियोगि।
त्वा गमनं तदनुकूलकृतिमांश्चैत्र इत्यन्वयः भोजनानंतरं न च मुहूर्त्तादिनाव्यवधानश्च
वर्षादिनाव्यवधानेऽपि भुक्त्वा व्रजतीति प्रयोगस्येष्टत्वात् कर्तृत्वे च कृतिमत्वं क्वचित्त्वाश्रय
कं४ त्वं व्यापारवत्त्वं च एवं च कर्तृत्वमपि तन्निष्ठकृतिजन्यत्वं क्वचित्तदाश्रितत्वं तन्निष्ठव्या।
गमनेन ७= पारजन्यत्वं च तेन संबंधः स्थित्वा गच्छति काष्ठमोदनं पक्त्वा तेमनं पचतीत्यादौ च तेन ते
तेन ४ पि नान्वयानुपपत्तिः स्थित्याश्रयाश्रितयत्न स्थितिकालीनप्रागभावप्रतियोगि गमनं
न दाश्रयो रथः ओदनकर्मकपाकानुकूलव्यापारजन्यं यदोदनकर्मकपाकका
लीनप्रागभावप्रतियोगि तेमनकर्मकं पचनं तदनुकूलव्यापारवत्काष्ठमित्यन्वयः

व्यवधानेऽपि वर्षादिभुक्त्वा व्रजतीति स्यादिति

ननु मुहूर्त्तादिनाव्यवधाने यथा प्रयोगः संभवति वर्षादिनाव्यवधाने तथा प्रयोगापत्तिः स्यादित्याशंकते भोजनेति

समवहितसंबंधेन कारणतानामभावकालीनप्रागभावप्रतियोगितावच्छेदक अंगुलीसंयोगकर्तृकत्वं अंगुलीसंयोगकालीन
समभावघटोत्पत्तिस्थलेकर्मकारणतानामभावविशिष्टत्वंलोपहेतुकं । प्रागभावप्रतियोगिघटपटसंयोग २=

त्वो·

नास्तितस्मात्तेमतद्वृत्तिमनाराध्यप्रजानमविष्यतीतिसामान्यभिसंधाशपणपेतितत्र्यादिति
वाच्यंअनाराध्येनत्वेनहेतुत्वेनप्रत्ययेनसमानकर्तृकत्वसंभवात् नचतत्रापिप्रियअंगुलीयसंयु
२ घटपटसंयोगे ४= क्तेपटेअंगुलीयसंयोगनाशानंतरंघटसंयोगस्तत्रापिघटांगुल्यासंयुज्यतेतिप्रयोगाप
त्तिःघटपटसंयोगस्यघटपटोभयकर्तृकत्वेनपांगुलीसंयोगसमानकर्तृकत्वस्या
घटोंगुल्यासंयुज्यते नत्रपः पितिअसत्वादितिवाच्यं तत्रगुणनिर्याततप्रत्ययसमानदेशघटव्यक्तिप्रतियोगिकसंयोगत्वरूपे
णलक्षणएवैकघटकर्तृकसंयोगाधारत्वनियमादेवोक्तयुजेनादृशव्यवहाराभावात्
योगिक ६ इत्यंगुलीनिष्ठतद्घटव्यक्तिप्रतियोगिसंयोगकर्तृकांगुलीनिष्ठतद्घटव्यक्तिप्रतियोगिक
संयोगवृत्तिप्रागभावप्रतियोगितद्घटव्यक्तिप्रतियोगिकपटवृत्तिसंयोगाश्रयोघट
इत्यन्वयः पचेन कवोदनेपक्वाओदनानंतरंभुज्यते तत्रापिओदनेपक्वाभुज्यते ॥
कवोदनेपक्वाओदनानंतरंभुज्यते इत्य इतिप्रयोगापत्तेः नचेष्टापत्तिः तत्राप्योदनेपक्वाभुज्यते इत्यादिप्रयोगनियमादित्यापि
३ इ निरस्तं कर्मप्रत्ययस्थलेधात्वर्थस्यतद्व्यक्तिकर्मत्वविशिष्टस्वार्थत्वावच्छेदका
रूपेणलक्षणयाप्रकृतव्यक्तिकर्मकक्रियाद्यर्थपवोधकत्वनियमादेवोक्तस्थले नो
...वच्छेदकरूपेणलक्षणयाप्रकृतव्यक्तिकर्मकत्वादिनियमइति १०

कर्तृप्रागभावोभय स्थलेतथाप्रयोग संभवेपि २=

अंगुलीयसंयुक्तेपटे घटसंयोग इति ४=

कवोदनेपक्वाओद नानंतरंभुज्यते इत्यत्र =

२ पचधात्वर्थःपाकःत दवच्छेदकपाकत्व =

प्रकृत्यर्थस्य विशेष्यतया कर्तृप्रागभावयोः प्रकृत्यर्थतावच्छेदकरूपेणैव २=

स्मेवं यन्नैवं स्वीयभोजनध्वंसे इति पुरुषान्तरीयभोजनोत्तरवृत्तिगमनेपि भुक्त्वा व्रजतीति प्रयोगा-
पत्तिरिति वाच्यं क्त्वाप्रत्ययार्थयोः कर्तृप्रागभावयोर्विशेष्यतया प्रकृत्यर्थतावच्छेदकरूपेण क
पुरुषान्तरीयभोजन ध्वंसेक्रिया इति नैवंरी यभोजनध्वंसे ३= क्रियाव्यक्त्यन्वयितस्य वृत्तिसिद्धत्वात् तत एव कर्तृप्रागभावयोरुभयोः पृथक् शक्यत्वे भोजनसम
मानकालीनध्वंसमनेपि केवलसमानकर्तृकत्वमादाय भुक्त्वा व्रजतीति प्रयोगापत्तिः एवं केवलैत भोजन ४=
त्कालीनप्रागभावप्रतियोगित्वरूपेणान्तरवृत्तित्वांशमादाय भिन्नकर्तृकभोजनोत्तरवृत्तिव्रजने कर्तृप्रागभाव ५=
भुक्त्वा व्रजतीति चैत्रः ६= पि न स्नात्वा प्रयोगापत्तिरित्युक्तिनिरस्ता प्रकृत्यर्थतावच्छेदकरूपेण क्रियाव्यक्त्यन्विते न तदुभयवि
कर्तृप्रागभावे ७= षयत्वं यत एव तेन तत्पदसमभिव्याहृतक्त्वाप्रत्ययस्याभिरूढत्वात् न च तदुभयविषयकत्वं यत एव कर्तृप्रागभाव ७=
तत्कत्वे ८= क्त्वाप्रत्ययस्य निरूपकत्वे मुखव्यादानस्यापि तत्रान्वयापपत्तिः स्वोत्तरपूर्वविभागरूपस्य मु
खव्यादानस्य स्वापोत्तरकालीनतया स्वापेतत्कालीनप्रागभावप्रतियोगित्वस्य बाधादिति मुखव्यादान = ७
वाच्यं मुखव्यादानानन्तरमपि यत्किंचित्स्वापव्यक्तेरुपपादनादेव तत्रान्वयसंभवात् न च
तथाप्येवं ज्ञानानास्ति मो यस्मादत्र तेन भविष्यतिमत्वस्य हृति मन्त्रारायच्छजे तिरत्वांशप्रापस्त
इत्यादौ भिन्नकर्तृकक्त्वादर्शनात् तदुभयविषयबोधे क्त्वाप्रत्ययस्य निरूढत्वं यस्मिन्नामवशा

कर्तृप्रागभावः १= मुखव्यादानकालीनप्रागभावप्रतियोगित्वस्य स्वापे २=

त्वो॰
३

नमथिसाधुसंगच्छते वस्तुतस्तत्काप्रत्ययस्यक्तानोचेवशक्तिः प्रागभावत्वादिकमपेक्ष्यजाति
त्वेनक्तानिरूपत्वेनसंयुक्तत्वात्स्वाश्रयकर्तृत्वात्मककार्यपरासंबंधेनसमभिव्याहृतक्रियायांतदन्वयः
प्रागभावेपूर्वकालेवानिरूढलक्षणाभक्त्वाव्रजतीत्यत्रभोजनानुकूलकृत्याश्रयकर्तृकय
द्भोजनकालीनप्रागभावप्रतियोगिभोजनाधिकरणकालानंतरंवागमनंतदनुकूलकृति
मानित्यन्वयः स्थितस्यैवागच्छतीत्यादावपिस्वेमादौलक्षणा तस्यचाश्रितत्वादिसंबंधेन
समभिव्याहृतक्रियायामन्वयइत्युक्तमेवक्त्वाप्रत्ययार्थकृतेराश्रयतयाकर्तर्येवान्वय
बोधः तथाचभोजनानुकूलकृतिमांश्चैत्रःभोजनकालीनप्रागभावप्रतियोगिगमनानु
कूलकृतिमानित्येवान्वयः नावतापिसमानकर्तृकत्वलाभादिति तन्न भुक्त्वागमनमि
त्यादौसमानकर्तृकत्वालाभापत्तेः केचित्तु भुक्त्वाव्रजतीत्यादौव्रजनप्रागभावकालीनं
व्रजनस्यस्वपूर्वत्वसंबंधे नकालेऽन्वयः २=
व्रजनोत्पत्तिकालीनध्वंसप्रतियोगिकालनिष्ठवायद्भोजनंतत्समानकर्तृकव्रजनानु
कूलकृतिमानितिभोजनविशेष्यकोन्वयबोधः लक्षितलक्षणयाचपूर्वपूर्वदेव नचैका
स्वार्थविशेष्यकपरपदार्थान्वितस्वार्थानरबोधकत्वमव्युत्पन्नमितिवाच्यं नाहंप्राकु २

स्मर्यर्थद्वितीयार्थकर्मत्वविशेष्यतया २= ...त्याग्रामोद्देश्यद्वितीयार्थपरस्समेवतत्त्वबोध
कत्वेविशेष्यत्वसिद्धेरिति

[illegible]

दृष्टान्वयबोधाभावात् इत्थं च तदोदनव्यक्तिकर्मकपाककर्तृकं यत्तदोदनव्यक्तिकर्म
कपाककृतिप्रागभावप्रतियोगितदोदनव्यक्तिकर्मकभोजनं तत्कर्मतावानोदनस्तस्यान्व शक्तिः २=
यः न च तथाविधप्रागभावानभ्युपगमे क्त्वाप्रत्ययस्य कुत्र शक्तिः न च तद्ध्वंसस्यैव तस्याव
स्वाधिकरणक्षणोत्पत्तिकत्वरूपसमानकालोत्पन्नत्वसंबंधेन समभिव्याहृतक्रिया
यामन्वयः प्रकृत्यर्थस्य तत्प्रतियोगिना संबंधेन प्रकारः चैत्रो भुक्त्वा व्रजतीत्यादौ भोजन
समानकर्तृकं यद्भोजनध्वंससमानकालोत्पन्नं गमनं तदनुकूलकृतिमांश्चैत्र इत्याद्यन्व
यबोधनिर्वाहः स्थित्वा पश्यति स्थित्वा भुंक्ते इत्यादौ तथान्वयबोधासंभवात् दर्शने भोजनादौ च
न स्थितेः सत्त्वादिति चेन्न हि क्त्वाप्रत्ययस्य पूर्वकाल एव शक्तिः सामान्यतः कालत्व
मेव प्रकारतावच्छेदकं न तु पूर्वकालत्वं तेन स चानन्तर्यसंबंधेन समभिव्याहृतक्रियायामन् कालस ४=
वयः आनन्तर्यं च ध्वंसस्वाधिकरणक्षणोत्पत्तिकत्वं प्रकृत्यर्थः कालेऽधिकरणतासंबंधेन
विशेषणतयान्वेति एवं च भुक्त्वा व्रजतीत्यत्र भोजनकर्तृकं यद्भोजनाधिकरणकालीनं त
द्गमनं तदनुकूलकृतिमानित्यन्वयः अत एव समानकर्तृकयोः पूर्वकाले क्त्वा इत्यनुशास

त्वेनो मानाभावादित्यर्थः स्वर्गकामो यजेतेत्यादाविष्टसाधनीभूतयागानुकूलकृतिमान्स्व
र्गकाम इति प्रथमान्तार्थविशेष्यकान्वयबोधानुपपत्तेः चैत्रो भविष्यति चैत्रो न पचति इत्यादाव
नागतत्वात्यन्ताभावयोश्चैत्रेऽनागतत्वात्यन्तिकनाशप्रतियोगित्वश्चैत्र इत्याद्यन्वयानुपपत्तेश्च तत्रा
प्रत्ययार्थयोरनागतत्वाभावयोरनागतत्वात्यन्तिकत्वप्रतियोगित्वयोश्च धात्वर्थमन्तराकृ
त्यैवान्वय इत्याहुः तदसत् संख्याकालेष्टसाधनतातिरिक्तप्रत्ययार्थस्य प्रकृत्यर्थावि
शेष्यत्वेनैवान्वय इति व्युत्पत्तिभंगापत्तेः न च कालाश्रयपातिरिक्तस्य लेपवन्तथा व्युत्पत्तिरि
ति वाच्यं ग्रंसैकोचेनैवोपपत्तौ संकोचस्यान्याय्यत्वादिति समासः ॥

इति श्रीन्कांविचारः ॥ ० ॥

संवत १९ः६ ॥

स्त्री, कन्या परित्याग
४ पत्र ॥ लं० अ० १२ पं० प्र० पृ०

ह० लि०